

ФІЛОСОФСЬКІ, ІСТОРИЧНІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Андріюк В.В.

ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

УДК 340.11; 340.116

Останнє десятиліття відзначене активним інтересом вітчизняних вчених-юристів до проблем верховенства права, що відображено в численних наукових публікаціях. При цьому об'єктом творчого пошуку став як цілісний феномен верховенства права та його місце в системі соціальних явищ і зв'язків, так і окремі його аспекти та складові. Дослідження сутнісних властивостей верховенства права, розуміння змісту цього принципу та визначення його співвідношення з іншими правовими категоріями, що містять в собі схожі ідеї, в тому числі і неправомірно ототожнювані з ним (прикладом останнього може бути принцип верховенства закону), окреслило онтологічну сутність і загальну методологію втілення, трансформації та адаптації вказаного феномену в нашій реальності. Наступний крок в дослідженні логічно продовжив попередній, втілюючи в собі поглиблення розуміння верховенства права, в тому числі й на рівні визначення та аналізу структури останнього, виділення в ній і дослідження складових принципу верховенства права. Відомо, що дезагрегація принципу верховенства права на конкретні вимоги творить новий рівень сприйняття та вивчення даного феномену. В цьому контексті більш-менш ґрунтовно досліджувались питання визнання, закріплення і гарантування прав та основоположних свобод людини, верховенства Конституції як Основного закону держави, принципу поділу

влади, юридичної визначеності, законності, пропорційності, обмеження дискреційних повноважень, принципу правової безпеки громадянина та захисту довіри до надійності свого правового становища, незалежності суду і суддів, тобто вимог, що складають зміст принципу верховенства права. Проте значно менше уваги присвячено механізму втілення принципу верховенства права в життя, який ґрунтується, насамперед, на справедливому судочинстві.

При цьому не слід забувати, що в понятті верховенства права «переплітаються правові та політичні, культурні й етичні мотиви, внутрішньодержавні та міжнародні, національні, цивілізаційні й загальнолюдські аспекти, наукова істина і цінності добра і справедливості, досягнення правової теорії та практичний юридичний досвід, правові ідеї і здоровий глузд...», що «робить цю категорію досить динамічною» і «не дає змоги втиснути її в рамки будь-якої юридичної дефініції» [1, с. 7].

Принцип верховенства права – це система координат, в якій повинні існувати і суспільство, і влада. А оскільки цей фундаментальний принцип офіційно закріплений в Конституції України (ст. 8), то він «має застосовуватися у всіх сферах державного і суспільного життя, а особливо в діяльності апарату державної влади» [2, с. 7]. Без втілення принципу верховенства права в соціальну реальність, насамперед, в організацію та діяльність державного апарату, без трансформації суспільної правосвідомості на основі базових складових панування права, видається неможливим правовий прогрес, проведення правової реформи, як і загалом цивілізований розвиток нашого суспільства.

Оскільки ж саме судова влада виступає ядром механізму втілення принципу верховенства права в життя і власне саме з нею асоціюється забезпечення панування права у всіх сферах життєдіяльності суспільства, адже «саме суд ставить «останню крапку» у пошуку й утвердженні права при вирішенні конкретних справ, саме він уособлює (чи принаймні має уособлювати) неупередженість і справедливість» [3, с. 3] і «Чим вищий у країні авторитет суду і правосуддя, чим більшу незалежність має суд у взаємовід-

носинах з законодавчою і виконавчою владою, тим вищий рівень правості і демократичності самої держави, тим надійніше захищені від можливих посягань права і свободи людей» [3, с. 3], то забезпечення справедливого і неупередженого судочинства, незалежності суду і суддів в Україні є центральною ланкою національної правової політики, а наукове обґрунтування цих процесів – чи не найактуальнішим завданням сучасної української юридичної науки. Разом з тим, вимоги забезпечення справедливого і неупередженого судочинства, незалежності суду і суддів є не єдиними в структурі верховенства права щодо функціонування судової влади, адже увесь спектр правозастосовчої та інтерпретаційно-правової діяльності суду повинен базуватись на вимогах принципу верховенства права та має бути пронизаний його ідеями, з чого й випливає необхідність більш ширшого і глибокого дослідження реалій, проблем та можливостей інтеграції верховенства права в національну правову систему.

Попри неабияку вагу проблем функціонування судової влади в контексті принципу верховенства права, незважаючи на досить активне обговорення принципу верховенства права в науковій літературі, досі не напрацьовані та належно теоретично не аргументовані механізми його практичного втілення в діяльності судової влади, представники якої часто-густо не те що не демонструють юридичного типу мислення, а й не мають ані найменшого уявлення щодо реального змісту принципу верховенства права, абсолютизуючи при вирішенні справи «букву закону», що й підводить до думки про необхідність детальної розробки вказаних питань в юридичній науці.

Основною **метою** даної статті є окреслення меж проблемного поля функціонування судової влади в контексті принципу верховенства права в Україні на сучасному етапі.

Для досягнення поставленої мети будуть визначені основні проблеми функціонування судової влади в контексті принципу верховенства права в Україні, кожна з яких становить цілий комплекс питань, що потребують відповідного осмислення, теоретичного обґрунтування та практичного вирішення.

Як відомо, в Україні принцип верховенства права легалізований шляхом його закріплення в Конституції України. Відповідно до ст. 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права [4]. З моменту свого конституційного закріплення цей принцип формально стає імперативною засадою функціонування українського суспільства. При цьому в конституційній регламентації принципу верховенства права особливий акцент здійснено на верховенстві самої Конституції України: “Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй” (ч. 2 ст. 8 Конституції України), а також через визнання норм Конституції України нормами прямої дії та гарантування звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України (ч. 3 ст. 8 Конституції України) [4]. Подальше продовження формалізації вказаного принципу на конституційному рівні знаходимо і в інших статтях Конституції України (зокрема, в розділі 2 Конституції України).

Разом з тим поки що не напрацьовані формально-юридичні механізми втілення верховенства права в діяльність судів та суддів, а також практично відсутні ментальні, духовно-культурні та соціально-економічні передумови його імплементації в національну правову систему. Причому, досі ще навіть нормативного визначення цього феномену немає.

Спробу визначити верховенство права здійснив Конституційний Суд України в рішенні № 15-рп/2004 від 2 листопада 2004 року у справі № 1-33/2004 про призначення судом більш м'якого покарання, відповідно до якого: “Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції,

звичай тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України” [5]. Як бачимо, це визначення верховенства права базується на ідеї справедливості, розмежуванні права і закону та широкому розумінні самого права, що стало свого часу вагомим кроком уперед в осмисленні феномену верховенства права юридичною спільнотою.

Треба сказати, що принцип верховенства права в плані регламентації функціонування судової влади в окремих випадках одержав і законодавче закріплення. Так, в ст. 2 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” при визначенні завдань суду приписується, що “Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України” [6]. В ст. 7 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) серед принципів здійснення правосуддя в адміністративних судах названо верховенство права, а в ст. 8 КАСУ визначено, що суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого зокрема людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави (п. 1), а також, що суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського Суду з прав людини (п. 2) [7]. Аналогічні положення містяться в ст.ст. 7, 8 Кримінального процесуального кодексу України [8].

Проте нормативне закріплення цього принципу автоматично не вводить його в реальну дію, в чому ми мали можливість переконатися на практиці державотворення та правотворення в Україні. Реалізація верховенства права передбачає створення дієвого механізму втілення його вимог через функціонування цілої системи державних органів та інститутів громадянського суспільства.

Зрештою, і саме визнання принципу верховенства права в Україні, як цілком вірно відзначає С. В. Шевчук, є одним з най-

складніших завдань, а належному розумінню цього принципу заважає важка спадщина радянської правової системи, в основу якої було покладено принцип верховенства закону, правовий формалізм та позитивізм, який, по суті, прикривав свавілля державної влади щодо своїх громадян [9, с. 15].

Ключовою умовою забезпечення верховенства права і справедливого правосуддя виступає незалежність судової влади. Конституційні гарантії незалежності судової влади та незалежності і недоторканності суддів як носіїв судової влади визначені у статтях 6, 126, 129 Конституції України. Так, в статті 6 Конституції України зафіксований сам принцип поділу влади, а в ч. 1 статті 129 Конституції України міститься положення, що виступає квінтесенцією незалежності судової влади: судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону [4]. Вказана складова формально зафіксована і нормативно розвинута в ст. ст. 2, 6 та 47 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”.

Разом з тим, як і багато інших принципів права, конституційних положень, вимога незалежності судової влади в Україні не реалізована на практиці ні в ментальному (йде мова не тільки про менталітет суспільства, але й менталітет представників влади, в тому числі і самих суддів), ні в правовому (особливо, процедурно-процесуальному), ні в матеріально-фінансовому вимірах.

Призначення судової влади полягає в справедливому правозастосуванні через високопрофесійне тлумачення права. Тому аксіоматичним є те, що суд (суддя) при здійсненні правосуддя повинен бути незалежний від будь-якого впливу з боку державного апарату, суспільства, його частини чи конкретної особи, а його рішення не може втілювати в собі жодних індивідуальних, корпоративних чи інших вузькосоціальних, а навіть і загальнодержавних інтересів, що йшли б врозрід із вимогами об’єктивності, всебічності, законності і справедливості судового розгляду.

При цьому, як вірно відзначає В. Сіренко, “соціальна роль судової влади в демократичному суспільстві полягає в тому, щоб в юридичних конфліктах забезпечувати панування права, вираженого насамперед у Конституції та інших законах, міжнародних

договорах і в порівнянні до закону підзаконних актах” [10]. Причому, це стосується і конфліктів в політичній сфері, навіть найгостріші з яких судді повинні вирішувати “виключно правовими засобами, в межах права і через право, блокуючи свої власні політичні симпатії і переконання” [11, с. 5], а також слід чітко усвідомити, що “незалежність суду і суддів – це не привілей судової влади”, а “одна з найважливіших гарантій справедливого і неупередженого судочинства” [3, с. 5].

Верховенство права – це цивілізаційний стрижень, виплеканий досвідом багатьох поколінь, який має в собі багату традицію, що не дозволяє зійти зі шляху справедливості, це антипод догматизму та сліпого відтворенню нормативного матеріалу, це ідея та механізм, що забезпечує через функціонування судової системи можливість істотного зменшення свавілля влади, в тому числі і судової, конкретної особи чи суспільства загалом. Тому на сьогодні єдиним шляхом укріплення незалежності, неупередженості та справедливості судової влади є утвердження у всіх сферах життєдіяльності суспільства принципу верховенства права.

Не секрет, що функціонування судової влади й досі часто відбувається за старими зразками командно-адміністративної системи: спроби встановити контроль за суддями, “телефонне право”, тиск на суддів з боку органів державної влади, суспільства, корупційний вплив. На незалежність судової влади негативно впливають і проблеми фінансування судів, завантаженість суддів, що доволі часто заважає прийняттю ними справедливого та обгрунтованого рішення.

Проблема становлення незалежної судової влади в Україні актуалізувалась чи не з моменту проголошення незалежності нашої держави. Історично першою була Концепція судово-правової реформи 1992 року, яка започаткувала більш, ніж двадцятирічну історію реформування судової влади в Україні, що була тісно пов’язана з намаганнями політичної влади, різних політичних сил чи верств суспільства встановити контроль над нею. Це призвело до того, що це реформування проходило хаотично, через призму вузькосоціальних, корпоративних інтересів, методом постійних

експериментів, шляхом політизації цього процесу. Причому, законодавець досить часто замість удосконалення створював лише проблеми на рівному місці. Все це поряд з корумпованістю суддівського корпусу, структурною та функціональною недосконалістю судової системи та відвертою непрофесійністю і безвідповідальністю окремих представників судової влади в результаті істотно підірвало довіру суспільства до судів і суддів.

Востаннє такі трансформаційні зміни проходили в 2010 році, які увінчались прийняттям нового Закону “Про судоустрій і статус суддів” (який, до речі, цілком справедливо був підданий критиці з боку юридичної громадськості), що призвів до нової хвилі та нових форм кризи судової системи в Україні. Так, Р. Куйбіда виділив такі сім ознак занепаду правосуддя після судової реформи 2010 року: 1) добір суддів: маніпуляції в рамках нових правил; 2) тиск на суддів через механізми відповідальності; 3) політизованість правосуддя; 4) намагання посилити тиск на суддів через голів судів; 5) зростання закритості судової влади; 6) використання повноважень і складу Верховного Суду як предмету політичних торгів; 7) ігнорування рішень Європейського суду з прав людини [12, с. 8-9].

Яскравим індикатором глибокої кризи судової влади виступає рівень недовіри суспільства до суду, який сягнув свого апогею. Так, вже станом на жовтень 2013 року за даними Центру Разумкова лише 2% українців повністю довіряли судам, а 47% були впевнені, що в судовій системі “все охоплено корупцією” [13].

В плані відновлення довіри до суду не врятувало ситуацію і ухвалення 8 квітня 2014 року Верховною Радою України Закону України № 1188-VII “Про відновлення довіри до судової влади в Україні” (набрав чинності 11 квітня 2014 року), який, на думку Р. Куйбіди, заклав нові можливості для суддівського самоврядування через спробу ліквідації адміністративної вертикалі підпорядкування суддів головам судів, а голів судів – публічній політичній владі, яка діяла через Вищу раду юстиції України і Вищу кваліфікаційну комісію суддів України, а також трансформацію З’їзду суддів України та Ради суддів України у справді представницькі

органи [14], адже очікуваний позитивний ефект виявився досить змазаним через політичну залежність, корпоративність судової системи та неготовність самих суддів взяти на себе відповідальність за очищення суддівського корпусу зсередини.

З огляду на це, доводиться погодитись з М. І. Козюброю в тому, що «становлення незалежної, неупередженої і добросовісної судової системи в Україні за роки незалежності так і не відбулося [3, с. 3].

Цікаво, що протягом 2014 року проблеми судової реформи в Україні активно обговорювались на різних науково-практичних заходах (конференціях, круглих столах, обговореннях, зустрічах) за участю суддів, народних депутатів, представників уряду, адвокатів, прокурорів, провідних експертів-правників, представників міжнародної спільноти та міжнародних експертів.

На сьогодні експерти в сфері реформування судової системи відзначають наступні її слабкі ланки: 1) державоцентричний характер судочинства, його спрямованість насамперед на захист інтересів держави та державних чинників (інститутів влади, державних установ, посадових осіб тощо), а не прав та інтересів громадян; 2) залежність судової системи і в широкому, і в конкретному розумінні такої залежності від президентської влади, від політиків і “людей з грошима”, які здійснюють тиск на суддів, змушуючи виносити “замовні” судові рішення; 3) корумпованість, закритість і корпоративність судової та правоохоронної систем; 4) судові свавілля під час розгляду справ і винесення судових рішень, породжене недосконалістю та частою змінюваністю законодавства, а також безкарністю суддів і браком належного контролю над діяльністю судової системи; 5) невиконання судових рішень [15], з огляду на що, як правило, пропонують такі основні напрямки реформування правосуддя: 1) ліквідація механізмів, які дали можливість попереднім президенту і парламенту встановити політичний контроль над судьями; 2) вдосконалення механізмів притягнення суддів до відповідальності; 3) спрощення судового процесу та системи судів; 4) у сфері кримінальної юстиції: розширення участі народу у здійсненні правосуддя та

вдосконалення кримінального процесу; 5) завершення реформи прокуратури [16].

Це, звичайно, найбільш загальні проблеми та шляхи їх вирішення, які потребують досить складної і об'ємної роботи як юристів-професіоналів, політиків, експертів-фахівців із суміжних галузей знань та діяльності, так і загалом усього суспільства. До речі, одним з кроків в напрямку такої роботи є створення Указом Президента України від 27 жовтня 2014 року № 826/2014 «Питання Ради з питань судової реформи» Ради з питань судової реформи як консультативно-дорадчого органу при Президентові України, головним завданням якої є підготовка та подання Президентові України пропозицій щодо стратегії судової реформи [17].

Навіть найбільш загальний погляд на формування та функціонування судової влади в Україні дозволяє виявити цілу низку проблем, які саме й слід вирішити в процесі судової реформи, серед яких в першу чергу виділяються наступні:

1) високий рівень заполітизованості судової влади та деформації принципу поділу влади, що потребує формування реальних гарантій незалежності судової влади, виключення або принаймні значне обмеження впливу як Верховної Ради України, так і Президента України на процес формування та функціонування судів та суддів в Україні. При цьому акценти повинні бути зміщені на реальний розвиток розгалуженого судового (суддівського) самоврядування, органічно поєднаного з громадянським суспільством через можливість обґрунтованого і коректного громадського моніторингу та контролю функціонування судової влади;

2) надмірна складність та неузгодженість складових судової системи та судового процесу, які з метою спрощення доступу громадян до суду (правосуддя), забезпечення судового розгляду у розумні строки, економії бюджетних коштів слід усунути. І в першу чергу, в цьому плані слід повернутись до триланкової судової системи, з чим на сьогодні погоджуються практично всі експерти (див. про це, наприклад, [18]);

3) невідповідність ролі, функцій та повноважень Верховного Суду України його статусу як найвищого судового органу,

що передбачено Конституцією України, які слід трансформувати через законодавче наділення його ефективними судовими повноваженнями щодо забезпечення однакового застосування норм матеріального та процесуального права, забезпечення єдності та правильності судової практики (яка, до слова, сьогодні в реаліях судовою системою не забезпечується і таким чином відсутня) шляхом вироблення правової позиції при вирішенні спірних, складних справ, а таким чином забезпечення єдності законності і правопорядку, які виключать судові свавілля, судові помилки, прийняття необґрунтованих та неправосудних рішень судами;

4) низький рівень довіри до суду і суддів, який слід змінити на краще, в першу чергу, шляхом оптимізації правових, професійних та морально-етичних складових соціального статусу судді через підвищення вимог при доборі та призначенні суддів, чіткого нормативного визначення та реалізації їх відповідальності, законодавчого та на практиці виключення будь-якої можливості прийняття суддями рішення у справі, що хоч якимось чином співстикається з особистими чи корпоративними інтересами самого судді, який розглядає дану справу;

5) непрозорий добір на посаду судді та відсутність конкурсних засад в просуванні суддів по службі (маніпуляції з доббором суддів, тиск та вплив на суддів). При цьому слід переглянути, конкретизувати, чіткіше формалізувати вимоги та критерії призначення кандидата на посаду судді, виключити необґрунтовані можливості будь-яких вищих органів влади щодо переведення суддів в інший суд. Очевидно, що з метою усунення таких перешкод на шляху справедливого, обґрунтованого та неупередженого правосуддя як недостатній досвід, прийняття судових рішень “під копірку”, догматизм, недостатній рівень професіоналізму слід збільшити вік та підвищити вимоги до досвіду, рівня підготовки кандидата на посаду судді. Також слід усунути будь-які можливості впливу голови суду на розгляд справи суддею цього суду, а також на його кар’єрний ріст та матеріальне забезпечення;

6) низька якість судових рішень, що потребує перегляду, насамперед, питання судових помилок та їх правових наслідків як

щодо долі вирішеної справи, так і самого судді, що прийняв по ній рішення. При цьому незважаючи на те, що ніхто не застрахований від помилок, та фактико-юридичну чи нормативну складність окремих судових справ, все ж слід обмежити так зване «право на судову помилку» через механізм юридичної відповідальності судді, який слід чітко визначити та конкретизувати.

До цього слід додати зростання закритості судової влади та погіршення доступності правосуддя, недосконалість та складність механізму оскарження судових рішень і забезпечення кожному права на оскаження судового рішення, проблему невиконання судових рішень (і в першу чергу, рішень Європейського суду з прав людини), певну некоректність статусу Вищої ради юстиції України та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, недостатню регламентацію юридичної (і в першу чергу, дисциплінарної) відповідальності суддів, ідеологічні проблеми правозастосовчої діяльності судів, які деформують втілення верховенства права в правосуддя (догматизм, нормативізм), проблему адекватної правової аргументації судового рішення, проблему судової правотворчості. І це лише “вершина айсбергу”.

Досвід реформування судової системи в Україні свідчить про необхідність формування цілісної, органічної, науково обґрунтованої концепції судової реформи, яка б забезпечила всі необхідні і достатні механізми та рівні удосконалення судової системи, починаючи з відповідних конституційних змін. Тому судова реформа повинна проходити комплексно з правовою реформою, реформування судової влади можливе лише за умови корелюючого реформування державного апарату та національної правової системи загалом.

Звичайно, ключовим завданням судової реформи в Україні на сучасному етапі є втілення верховенства права через європейські стандарти реформування судової системи, шляхом врахування вимог і рекомендацій органів Ради Європи щодо судової реформи і реформи прокуратури в Україні, рекомендацій Європейського суду з прав людини, які містяться в його рішеннях, а також висновків Венеціанської комісії. Проте в процесі реформування

судової системи слід органічно поєднувати передовий світовий досвід із глибинним аналізом проблем, які на сьогодні актуалізовані в судовій сфері, а також прогностичним дослідженням назриваючих проблем судової системи, які можуть проявитись в процесі проведення судової реформи, а також після її завершення, в тому числі і як її наслідок. Це дозволить провести чітко цілепокладання, якісне проектування, програмування, планування судової реформи і як наслідок – ефективне правове регулювання функціонування судової влади через якомога повніше втілення принципу верховенства права.

1. Козюбра М. *Верховенство права: українські реалії та перспективи* / М. Козюбра // *Право України*. – 2010. – № 3. – С. 6-18.
2. Константи́й О.В. *Щодо проблеми реалізації принципу верховенства права у сфері діяльності судової влади в Україні* / О.В. Константи́й // *Вісник Верховного Суду України*. – 2009. – № 8. – С. 41-44.
3. Козюбра М.І. *Принцип верховенства права і судова влада* / М. І. Козюбра // *Наукові записки НаУКМА*. – 2011. – Т. 116: *Юридичні науки*. – С. 3-8.
4. *Конституція України від 28 червня 1996 року* // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. *Рішення Конституційного Суду України за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання)* // *Вісник Конституційного Суду України*. – 2004. – № 5. – С. 38-45.
6. *Закон України “Про судоустрій і статус суддів”* // *Відомості Верховної Ради України*. – 2010. – № 41-42, № 43, № 44-45. – Ст. 529.
7. *Кодекс адміністративного судочинства України* // *Відомості Верховної Ради України*. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.
8. *Кримінальний процесуальний кодекс України* // *Відомості Верховної Ради України*. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.
9. Шевчук С. В. *Стаття 8 Конституції України* / С. В. Шевчук // *Наукові записки НаУКМА*. – 2011. – Т. 116: *Юридичні науки*. – С. 15-18.
10. Сиренко В. *Нужна принципиально иная концепция* [Електронний ресурс] / В. Сиренко. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/mass_media/508
11. Козюбра М.І. *Право, правосуддя і політика* / М.І. Козюбра // *Вісник Центру суддівських студій*. – 2006. – № 6. – С. 5.

12. Куйбіда Р. Сім ознак занепаду правосуддя після судової реформи 2010 р. / Роман Куйбіда // Юридичний вісник України. – 2012. – № 18-19. – С. 8-10.
13. Дані з інтернет-ресурсу: <http://www.unian.ua/society/842888-mayje-polovina-ukrajintsiv-vvajaе-scho-v-sudah-vse-ohopleno-koruptsiei-u-opituvannya.html>.
14. Куйбіда Р. Чи зможуть судді довести спроможність бути незалежними? [Електронний ресурс] / Роман Куйбіда. – Режим доступу: <http://pravo.org.ua/2010-03-07-18-06-07/lawreforms/1686-chy-zmozhut-suddi-dovesty-spromozhnist-buty-nezalezhnymy.html>.
15. Слабкі ланки української судової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yurincom.com/ua/legal_practice/services/sudove_pravo/Slabk--lanki-ukrainskoi-sudovoi-sistemi-publication.
16. Стратегія реформування правосуддя: завдання для нового парламенту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.org.ua/2010-03-07-18-06-07/lawreforms/1817-stratehiia-reformuvannia-pravosuddia-zavdannia-dlia-novo-ho-parlamentu.html>.
17. Указ Президента України № 826/2014 «Питання Ради з питань судової реформи» [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18332.html>.
18. Нова хвиля судової реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nk.org.ua/politika/102728-nova-khvilya-sudovo-reformi>.

Андріюк В.В. Функціонування судової влади в контексті принципу верховенства права: постановка проблеми

В статті автор намагається акцентувати увагу на проблемах функціонування судової влади в контексті принципу верховенства права. При цьому автор здійснив спробу окреслення меж проблемного поля вказаної теми, дезагрегація якого допоможе виявити основні напрямки наукового дослідження проблемних питань втілення принципу верховенства права у функціонуванні судової влади.

Ключові слова: верховенство права, принцип верховенства права, судова влада.

Андріюк В.В. Функционирование судебной власти в контексте принципа верховенства права: постановка проблемы

В статье автор пытается акцентировать внимание на проблемах функционирования судебной власти в контексте принципа верховенства права. При этом автор предпринял попытку определения границ проблемного поля указанной темы, дезагрегация которого поможет выявить основные направления научного исследования проблемных вопросов реализации принципа верховенства права в функционировании судебной власти.

Ключевые слова: верховенство права, принцип верховенства права, судебная власть.

Andriyuk V.V. Functioning of the judicial power in the context of the rule of law: problem

In the article the author tries to focus on the problems of the judicial power in the context of the rule of law. The author attempted to outline the boundaries of the problem field specified topics disaggregation which will help to identify the main areas of research problem for implementation of the rule of law in the functioning of judicial power.

Keywords: the Rule of Law, judicial power.

Мироненко І.В.

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ДОБРОСУСІДСТВА В КОДИФІКАЦІЇ „ПРАВА, ЗА ЯКИМИ СУДИТЬСЯ МАЛОРОСІЙСЬКИЙ НАРОД” (1743 Р.)

УДК: 349.6

Актуальність теми. Положення глави 17 чинного Земельного кодексу України спрямовані на регулювання земельних відносин добросусідства і становлять самостійний інститут земельного права. На сьогодні питанням добросусідства науковцями приділяється порівняно незначна увага, кількість наукових праць з даної тематики обмежена. Однак даний правовий інститут має тривалу історію розвитку, починаючи з найдревніших писемних пам'яток права, та регулює достатньо широке коло повсякденних відносин землевласників та землекористувачів, а тому його дослідження потребує більш значної уваги.

Стан дослідження. Окремі аспекти відносин добросусідства розглянуто в працях П.Ф. Кулинича, М.В. Шульги, А.М. Мірошниченка, Д.В. Бусуйок В.Є. Рубаника та ін. Однак в цілому питання розвитку т.з. „сусідського права” на українських землях в літературі висвітлені достатньо обмежено. Вдосконалення сучасного правового регулювання земельних відносин добросусідства потребує, крім іншого, дослідження історії його розвитку з метою узагальнення та вдосконалення відповідної практики правозастосування. Зокрема вказане стосується періоду козацько-гетьманської доби, що включає в себе національно-визвольні війни сере-